herpy

SCYNKI

Scynk trójpalczasty

Chalcides chalcides

Chalcides chalcides to smukły, niemal wężowaty scynk z Włoch i Afryki Północnej o drobnych nogach, trzech palcach na każdej stopie i ogonie co najmniej tak długim jak tułów. Żyje na nasłonecznionych łąkach z gęstą, niską roślinnością, zakopuje się i rodzi żywe młode. Wiedza o jego hodowli jest skromna, dlatego ten poradnik opiera się na tym, jak gatunek żyje w naturze, oraz na pokrewnym *Chalcides ocellatus*.

Rodzina: Scincidae Nazwa angielska: Italian Three-toed Skink

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**25-40 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**9-20 g**
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 40 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**22-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-35 °C**
Temperatura w nocy	**15-20 °C**
Wilgotność	**40-70%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**8-12 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Owady i małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Wielkość miotu	**4-9 młodych**
Zniesienia w roku	**1**
Ciąża	**80-100 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Chalcides chalcides to gładki, błyszczący scynk o wydłużonym, walcowatym ciele, małej głowie i krótkich nogach zakończonych trzema palcami na każdej stopie. Na tylnej stopie środkowy palec jest dłuższy od dwóch pozostałych, co odróżnia ten gatunek od *Chalcides striatus*. Na pierwszy rzut oka przypomina węża. Ogon i tułów mają mniej więcej tę samą długość, a ogon może zostać odrzucony i odrasta. Występują trzy formy barwne: jednolicie srebrnoszara lub brązowobrązowa, z czterema do sześciu wąskimi podłużnymi paskami albo z dodatkowym jasnym pasem wzdłuż boku.

Gatunek osiąga zwykle 25-30 cm długości łącznie z ogonem; największe osobniki zbliżają się do 40 cm, a niektóre źródła podają nawet do 48 cm. Dorosłe zwierzęta w naturze ważą 9-20 g. Długość życia w niewoli nie jest udokumentowana; 10-15 lat to szacunek.

Gatunek został opisany przez Linneusza w 1758 roku i dał nazwę rodzajowi. Nazwa pochodzi od greckiego chalkos, czyli miedź lub brąz, i odnosi się do błyszczącej skóry. Podgatunek *C. c. vittatus* żyje w Tunezji i Libii, a *Chalcides striatus* uznaje się obecnie za odrębny gatunek. W niewoli gatunek jest opisany jedynie skąpo, ponieważ żyje w ukryciu w gęstej roślinności i trudno go złapać w naturze.

Występowanie i środowisko

Chalcides chalcides występuje we Włoszech i w Afryce Północnej. We Włoszech spotyka się go niemal na całym półwyspie na południe od Padu oraz na Sardynii, Sycylii i Elbie; na Nizinie Padańskiej w zasadzie go brak. W pobliżu delty Padu występują jednak pojedyncze populacje. W Afryce Północnej żyje w północnej Algierii, w Tunezji i w północno-zachodniej Libii, gdzie jego rozmieszczenie jest bardziej rozproszone. Gatunek występuje od poziomu morza do nieco ponad 2000 m.

> **Naturalny zasięg:** Włochy, Algieria, Tunezja i Libia.

ŚRODOWISKO

Chalcides chalcides zamieszkuje wilgotne, ale nasłonecznione łąki i tereny trawiaste z gęstą, niską roślinnością, zwykle o źdźbłach do 40 cm wysokości, a także obrzeża cieków, mokradeł, skarp i żywopłotów. W terenach górskich spotyka się go również na suchszych, porośniętych krzewami zboczach. Toleruje pewien wpływ człowieka i występuje na terenach trawiastych nawet tam, gdzie panuje duży ruch, ale unika wnętrza lasów.

Zwierzę jest ściśle dzienne i można je obserwować mniej więcej między godziną 8 a 18. W środkowych Włoszech wychodzi z kryjówek w drugiej połowie marca, kopuluje w pierwszej połowie maja, a młode rodzą się od końca lipca do połowy sierpnia. Aktywność na powierzchni ustaje w pierwszej połowie października i zwierzęta zimują. Po okresie godowym przebywają głównie zakopane w ziemi i gęstej roślinności, a od lipca na otwartej przestrzeni widuje się niemal wyłącznie ciężarne samice. Pokarm stanowią prawie wyłącznie stawonogi żyjące na ziemi. Pająki to ponad 40 % ofiar; dalej plasują się równonogi lądowe, larwy chrząszczy oraz pluskwiaki, takie jak pluskwiaki różnoskrzydłe i cykady. Owady latające odgrywają jedynie niewielką rolę.

Hodowla

TERRARIUM

Wiedza o hodowli *Chalcides chalcides* jest skromna. Siedlisko gatunku jest znane: wilgotne, nasłonecznione łąki z gęstą, niską roślinnością i klimat śródziemnomorski z łagodną zimą oraz gorącym, suchym latem. Poradnik opiera się na tym oraz na blisko spokrewnionym *Chalcides ocellatus*, który jest lepiej poznany w niewoli. Podane wartości są więc przybliżone.

Dla jednego zwierzęcia potrzebne jest terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 40 × 30 cm. Decydująca jest powierzchnia dna, ponieważ gatunek porusza się wężowym ruchem między źdźbłami i pod osłonami. Terrarium powinno mieć zwarte, a zarazem luźne podłoże o grubości co najmniej 8 cm z mieszanki ziemi próchnicznej i piasku, w które zwierzę może się zakopać, na wierzchu warstwę suchej trawy lub liści oraz rośliny albo kępy traw dające osłonę. Płaskie kamienie i kora korkowa muszą leżeć stabilnie, aby nie mogły przygnieść zwierzęcia, które kopie pod nimi. Pokrywa musi szczelnie przylegać, bo gatunek potrafi przecisnąć się przez małe szczeliny.

Unikaj piasku wapiennego, żwiru i gruboziarnistego podłoża. Na bieżąco usuwaj odchody i resztki pokarmu.

TEMPERATURA

Gatunek jest dzienny i wygrzewa się w słońcu. Temperatury w niewoli nie są udokumentowane, a podane tu wartości oszacowano na podstawie klimatu Włoch oraz *Chalcides ocellatus*. Temperatura w dzień powinna wynosić 22-28 °C z miejscem do wygrzewania o temperaturze powietrza 32-35 °C, a powierzchnia bezpośrednio pod lampą grzewczą może osiągać 40-45 °C, mierzone termometrem na podczerwień. Zwierzę musi zawsze mieć możliwość schronienia się po chłodnej stronie. Na noc ogrzewanie się wyłącza, a temperatura może spaść do 15-20 °C.

W naturze gatunek jest nieaktywny od października do marca. Chłodne zimowanie przez 8-12 tygodni w 8-12 °C jest więc prawdopodobnie naturalne, ale jego długość i temperatura nie są udokumentowane. Zimować należy wyłącznie zdrowe zwierzęta w dobrej kondycji. Obniżaj temperaturę stopniowo i przestań karmić, gdy zwierzę przestanie jeść.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek żyje na wilgotnych łąkach, ale nie w wodzie. Wilgotność powietrza powinna być umiarkowana, 40-70 %, a podłoże lekko wilgotne w głębi i suche na powierzchni. Zraszaj terrarium lekko co drugi lub trzeci dzień, tak aby dolne warstwy podłoża pozostawały lekko wilgotne, i zadbaj o dobrą wentylację, żeby podłoże nie pleśniało. Zawsze musi stać płaska miska ze świeżą wodą. Podane wartości są szacunkowe; nie zostały udokumentowane dla tego gatunku w niewoli.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest dzienny i wygrzewa się w słońcu, dlatego potrzebuje mocnego światła i UVB. Strefa Fergusona 2 to szacunek: indeks UV 2-3 w miejscu do wygrzewania i niższy w pozostałej części terrarium, nieco mniej niż dla *Chalcides ocellatus*, który żyje w bardziej otwartym i suchym terenie. Zapewnia to świetlówka T5 HO 5-6 % nad miejscem do wygrzewania w odległości 25-35 cm. Szkło i plastik blokują UVB. Oświetlenie podąża za porami roku: około 10 godzin zimą i 14 godzin latem, a wyłącznik czasowy zapewnia stały rytm.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

ŻYWIENIE

W naturze *Chalcides chalcides* zjada niemal wyłącznie stawonogi żyjące na ziemi: najczęstszą ofiarą są pająki (ponad 40 %), a dalej plasują się równonogi lądowe, larwy chrząszczy oraz pluskwiaki, takie jak pluskwiaki różnoskrzydłe i cykady. W terrarium odpowiadają temu małe, miękkie owady karmowe: świerszcze w małych rozmiarach, małe karaczany (np. *Blaptica dubia*), równonogi, mączniki i larwy muchy żołnierki. Ważna jest różnorodność.

Ofiary muszą być mniejsze od głowy zwierzęcia. Młode karmi się codziennie, dorosłe 2-3 razy w tygodniu. Posypuj pokarm wapniem, a kilka razy w miesiącu preparatem multiwitaminowym. Częstotliwość karmienia jest szacunkowa; obserwuj masę ciała i kondycję zwierzęcia.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Chalcides chalcides jest płochliwy i prowadzi skryty tryb życia. W naturze przebywa w gęstej roślinności i zakopuje się, a w terrarium widać go najczęściej podczas wygrzewania lub polowania. Jest szybki i śliski, łatwo wymyka się z dłoni, dlatego nie nadaje się do brania na ręce. Daj nowemu zwierzęciu dwa do trzech tygodni spokoju i nie przenoś go bez potrzeby.

Samce walczą zaciekle w okresie godowym i mocno gryzą, więc nie wolno trzymać dwóch samców razem. Zwierzę najlepiej trzymać pojedynczo. Samice prawdopodobnie można trzymać razem w przestronnym terrarium z wieloma kryjówkami, ale nie jest to udokumentowane. Płci nie da się rozpoznać po wyglądzie zewnętrznym.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Wiek osiągania dojrzałości płciowej w niewoli nie jest udokumentowany. W naturze zwierzęta uznaje się za dorosłe od około 9 cm długości mierzonej od pyska do kloaki, a ciężarne samice mierzą najczęściej 12-14 cm. Nie ma zewnętrznych różnic płciowych; jedynie duże, ciężarne samice można rozpoznać po grubym ciele. Samce zdradzają się walkami w okresie godowym.

GODY I KOPULACJA

W naturze kopulacja odbywa się w pierwszej połowie maja, po wyjściu zwierząt z zimowania. Od połowy kwietnia do połowy maja samce walczą o samice i mocno gryzą, więc samce muszą być trzymane osobno. Kopulację poprzedza chłodne zimowanie, które jest prawdopodobnie warunkiem prawidłowego cyklu rozrodczego, ale w niewoli nie zostało to udokumentowane.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Chalcides chalcides rodzi żywe młode, a gatunek ma jedno z najbardziej złożonych łożysk wśród gadów, przez które matka przekazuje zarodkom składniki odżywcze. W miocie jest 4-9 młodych, a duże samice mają zwykle nieco więcej młodych niż małe. Samica wydaje jeden miot w roku. W naturze młode rodzą się od końca lipca do połowy sierpnia. Zapewnij ciężarnej samicy spokój, obfity pokarm, UVB i wiele kryjówek.

INKUBACJA

Chalcides chalcides nie ma okresu inkubacji, ponieważ młode rodzą się żywe. Długość ciąży w niewoli nie jest udokumentowana; 80-100 dni to szacunek na podstawie natury, gdzie od kopulacji w maju do porodu w lipcu-sierpniu mijają około trzy miesiące.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Odchów w niewoli nie jest udokumentowany. Młode są samodzielne od urodzenia i karmi się je tak jak dorosłe bardzo małymi owadami i równonogami, codziennie i posypanymi wapniem. Oddziel je od dorosłych i zapewnij im luźne podłoże, kryjówki i UVB.

Zdrowie i częste błędy

Brak udokumentowanej wiedzy o zdrowiu *Chalcides chalcides* w niewoli. Problemy u pokrewnych scynków wynikają najczęściej z warunków hodowli:

- Za mało UVB i wapnia prowadzi do metabolicznej choroby kości (MBD).
- Za mało ciepła powoduje słabe trawienie i osłabioną odporność; zwierzę musi jednocześnie mieć możliwość schronienia się w chłodniejszych miejscach.
- Stale mokre podłoże bez wentylacji prowadzi do pleśni i problemów ze skórą.
- Gruboziarniste lub wapienne podłoże może powodować problemy jelitowe, jeśli zostanie połknięte.
- Samce trzymane razem walczą i mogą się nawzajem ranić.

Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, pełne ciało, gładką skórę i regularnie je. Oznaki choroby to wychudzenie, matowa skóra, luźne odchody i apatia. Zwierzęta zimujące należy ważyć. Zleć kontrolę zdrowia u weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.